

ماهیت جنین و بررسی حقوقی اهدای جنین در
حقوق ایران

آیدا نعمت‌اللهی

www.ketab.ir

سرشناسه	نعمت‌اللهی، آیدا، ۱۳۴۹:
عنوان قراردادی	ایران قوانین و احکام Iran Laws, etc
عنوان و نام پدیدآور	ماهیت جنین و بررسی حقوقی اهدای جنین در حقوق ایران / آیدا نعمت‌اللهی.
مشخصات نشر	استهبان: سته‌بان، ۱۴۰۰.
مشخصات ظاهری	۱۲۳ ص؛ ۱۴/۵ × ۲۱/۵ س.م.
فروست	انتشارات سته‌بان؛ ۳۰۸.
شابک	978-622-6033-88-6 : ۳۵۰۰۰۰ ریال
وضعیت فهرست نویسی	فها
زادداشت	کتابنامه: ص. ۱۱۶ - ۱۲۳: همچنین به صورت زیرنویس.
موضوع	تلقیح مصنوعی انسان -- قوانین و مقررات -- ایران
موضوع	Artificial insemination, Human -- Law and legislation -- Iran
موضوع	تلقیح مصنوعی انسان (مفه) -- ایران
موضوع	Artificial insemination, Human (Islamic law) -- Iran
موضوع	انسان -- تولیدمثل -- نوآوری -- قوانین و مقررات -- ایران
موضوع	Human reproductive technology -- Law and legislation -- Iran
موضوع	جنین آزمایشگاهی انسان -- ایران -- قوانین و مقررات
موضوع	Fertilization in vitro, Human -- Law and legislation -- Iran
موضوع	تلقیح مصنوعی انسان
موضوع	Artificial insemination, Human
موضوع	زادداشت
موضوع	Human embryo -- Transplantation
رده بندی کنگره	KMHP1۰۸
رده بندی دیویی	۳۴۶/۵۵۰۱۷
شماره کتابشناسی ملی	۸۴۸۳۸۹

انتشارات سته‌بان

SETAHBAN

عنوان کتاب: ماهیت جنین و بررسی حقوق اهدای جنین در حقوق ایران

نویسنده: آیدا نعمت‌اللهی

چاپ نخست: شهریور ۱۴۰۰ // قطع: رفعی // شمارگان ۳۰۰ نسخه / تعداد صفحه: ۱۲۳

طراحی جلد: ماندانا آل‌ابراهیم / چاپ و صحافی: مرکز چاپ استهبان /// شماره نشر: ۳۰۸

ناشر: انتشارات سته‌بان، استان فارس، استهبان، خیابان میثم، پلاک ۱۰

کدپستی: ۳۳۳۶۴ - ۷۴۵۱۸، تلفن: ۵۳۲۲۸۶۳۳ - ۰۷۱ /// همراه: ۰۹۳۷۲۷۷۲۹۱۲

پست الکترونیک: Setahban.publication@gmail.com

فهرست مطالب

مقدمه.....	۷
فصل اول.....	۱۰
ماهیت و مبانی نظری جنین.....	۱۰
۱- مفهوم جنین.....	۱۱
در این فصل مفهوم جنین را از نظر لغوی، اصطلاحی، طبی و قانونی	
بررسی می کنیم.....	۱۱
- مفهوم لغوی و اصطلاحی جنین.....	۱۱
- مفهوم عرفی جنین.....	۱۳
- مفهوم طبی جنین.....	۱۴
- مفهوم جنین در قانون.....	۱۵
۲- ماهیت اهداء جنین.....	۱۶
تعریف اهدا.....	۱۶
اهدای جنین.....	۱۷
۳- تاریخچه اهداء جنین.....	۱۸
۴- لقاح سلول های جنسی.....	۲۰
- لقاح طبیعی.....	۲۱

- ۲۲ - لقاح آزمایشگاهی ۲۲
- ۵-مراحل طبی اهدای جنین ۲۳
- ۲۴ - تولید و برداشت سلول جنسی ۲۴
- ۲۶ -انجماد گامت و جنین ۲۶
- ۳۱ - بارورسازی سلول جنسی ۳۱
- ۶-شيوه های طبی شبیه به اهدای جنین ۳۲
- ۳۲ -روش اهدای تخمک ۳۲
- ۳۴ - روش اهدای اسپرم ۳۴
- ۳۵ - روش استفاده از رحم جانشین ۳۵
- الف) توصیف رحم جانشین ۳۵
- ۳۶ -عوارض ناشی از اهدای جنین ۳۶
- ۳۷ - عوارض تحصیل تخمک و عفونت های رحمی ۳۷
- ۴۰ - نارسایی های عمومی بدن ۴۰
- ۷- مبانی انتقال جنین ۴۱
- ۴۲ - قوانین و احکام شرعی اهدای جنین ۴۲
- ۴۴ - اهدای جنین از منظر اخلاق اسلامی ۴۴
- رضایت آگاهانه و بحث استقلال فردی - ۴۴

۸- جنبه های اجتماعی و فرهنگی اهدای جنین در درمان ناباروری	۴۹
- ابعاد حقوقی اهدای جنین	۵۱
-- اهدای جنین در فقه	۵۲
۹- مسائل اخلاقی اهدای جنین	۵۴
-مسائل اخلاقی در طول فرآیند اهدای جنین	۵۴
-مسائل اخلاقی پس از اهدای جنین	۵۷
- چالش های اخلاقی اهدای جنین	۶۰
۱. تغییر در طبیعت	۶۰
- تاثیر باورها و آگاهی زوجین از شرایط اهدای جنین	۶۴
۱۰- ماهیت نسب جنین انتقالی در حقوق ایران	۶۷
-ماهیت نسب پدری طفل	۶۹
-ماهیت نسب مادری طفل	۷۲
فصل دوم	۷۶
بررسی حقوقی اهدای جنین در حقوق ایران	۷۶
۱- وضعیت استفاده از اهدای جنین و جواز بکارگیری نهادهای مشابه در ایران	۷۷

۷۷	- وضعیت اهدای جنین در ایران .....
۸۱	۲- شرایط معامله سلول های جنسی .....
۸۴	ماهیت حقوقی و موضوع معامله جنین .....
۸۶	۳- وضعیت قانونی اهدا کنندگان و دریافت کنندگان جنین .....
۸۷	- شرایط مشترک اهدا کنندگان و دریافت کنندگان جنین .....
۹۰	شرط اختصاصی اهداء کنندگان جنین .....
۹۲	شرایط اختصاصی دریافت کنندگان جنین .....
۹۳	۴- حقوق تکالیف دریافت کنندگان جنین و طفل حاصل از آن .....
۹۶	تکالیف متقابل دریافت کنندگان جنین و طفل حاصل .....
۹۶	الف) نگهداری طفل .....
۱۰۱	۵- شرایط قانونی تولید و انتقال جنین .....
۱۰۲	۶- صلاحیت انحصاری مراکز درمان .....
۱۰۴	۷- رعایت ضوابط شرعی و استفاده از سلول های جنسی زوجین .....
۱۰۷	۸- استفاده از روش تلقیح خارج از رحم .....
۱۱۰	۹- محرمانه بودن اهداء و دریافت جنین .....
۱۱۲	نتیجه گیری .....
۱۱۶	منابع .....

امروزه به کمک پیشرفت های چشم گیر در زمینه علوم پزشکی، خصوصاً رشد علمی در مورد زنان و زایمان، توان مندی های خارق العاده به دست آمده در علم بیولوژی انسانی و فراهم شدن فنون و تکنیک های مختلف مرتبط به توالد و تناسل، موضوع و مشکل ناباروری زنان و عقیم بودن زوجین از طریق تحصیل گامت نر و ماده انتقال آنها به صورت تفکیکی یا ترکیبی (جنینی) با ابزار پزشکی در اغلب کشورها تا حد زیادی حل شده است، و یکی از راه های درمان ناباروری زنان نابارور تلقیح جنین اهدایی به رحم این گونه زنان به وسیله متخصصان این رشته است که خوشبختانه در نظام حقوقی ایران نیز با توجه به قانون نحوه اهدای جنین به زنان نابارور مصوب ۱۳۸۲ و آیین نامه اجرایی آن مصوب ۱۳۸۳ موضوع مزبور حل شده و دریافت گامت از زن و شوهر و تبدیل آن به جنین در آزمایشگاه و انتقال آن به رحم زنان نابارور که متقاضی دریافت جنین اهدایی هستند، مانع شرعی و قانونی وجود دارد. اهدای گامت یا اهدای جنین به زنان نابارور و متقاضی دریافت جنین اهدایی از نظر حقوقی آثار گوناگونی در پی خواهد داشت که از جمله این آثار حقوقی عبارت از حقوق و تکالیفی است که برای زوجین دریافت کننده جنین به وجود خواهد آمد و زوجین مکلف خواهند شد حضانت یا نگاه داری و تربیت کودک حاصل دریافتی را عهده دار گردند و تأمین هزینه امرار

معاش یا نفقه کودک مزبور تا رسیدن به سن کبر، طبق مقررات برعهده زوجین و سایر اقارب نسبی آنان در حد و چارچوب قانون است. علاوه بر موارد مذکور، روابط حقوق دیگری نیز به وجود خواهد آمد که عبارتند از: موضوع قرابت نسبی و سببی، ولایت، حرمت نکاح و توارث بین کودک حاصل از اهدای جنین و زوجین دریافت کننده جنین و اقارب نسبی آنان. به علاوه کودک حاصل از جنین اهدایی طبق قانون فرزند زوجین محسوب می شود لذا باید از آنان در خدمتعارف اطاعت کند و احترام آنان را در حد والدین نگاه دارد و بعد از رسیدن به سن کبر، در صورت نیاز والدین مزبور به شرط تمکن باید نفقه آنان را براساس مقررات مربوط به نفقه اقارب پرداخت کند. که در مقاله شرح آن آمده است. دین اسلام در تلاش است که با راههای گوناگون کانون مقدس خانواده را حفظ کند یکی از مواردی که موجب اضمحلال خانواده است، اینکه زوجین پس از نکاح بنا به عللی صاحب فرزند نمی شوند و این موجب سردی خانواده است ورا برون رفت از این بن بست یا قبول فرزند خوانده و یا موضوع بحق حقوقی و شرعی اهدای جنین یا گامت است. ازسوی دیگر ناباروری همواره به عنوان یکی از مشکلات اساسی برخی از زوجین در طول تاریخ بوده است اما پیشرفت های علمی چند دهه اخیر باعث امیدواری بسیاری از زوجین شده و روش های متفاوتی را برای درمان ناباروری آنان در اختیار شان گذاشته است. از جمله ی این روش ها باروری از طریق اهدای جنین است در ایران نیز استفاده از برخی روش ها از دهه های پیشین رواج یافته است. برای اینکه یک پروسه اهدای جنین به نحو موفقیت آمیزی

طی شود باید مراحل را پشت سر گذارد که این روند را مراحل طبی اهدای جنین می نامیم. در طی این مراحل است که یک سلول جنسی، تولید و برداشت و احتمالاً برای نگهداری منجمد می شود سلول های جنسی تولید شده در هر حال باید بارور شده و بعد از تحقق لقاح به رحم منتقازی منتقل شود و به منظور نگهداری آن توسط رحم باید از صاحب رحم پذیرنده مراقبت شود. ممکن است در جریان یک روند اهدای جنین، اهدای جنین به معنای واقعی خود صورت نگیرد بلکه آنچه به اهدای جنین موسوم شده است عبارت است اهدای گامت یا اجاره رحم باشد که با توجه به تلاش های بسیاری که در جهت قانونی کردن این روش ها انجام شده شناسایی آنها از دیدگاه دانشمندان پزشکی ضروری به نظر می رسد. ما در این تحقیق تلاش نموده ایم کلیه مباحث مربوط به جنین و اهدای جنین و مسائل و چالش های به وجود آمده، در این تحقیق بررسی می شود. امید است که مورد قبول جامعه حقوقدانان قرار گیرد.